

У реальних умовах виробництва всі базові компоненти управлінської культури: когнітивний, особистісний та операційний тісно переплетені між собою, тому вони характеризуються єдністю взаємодії й взаємовпливу. Відсутність хоча б одного з них, на нашу думку, спричинює зниження рівня управлінської культури. І навпаки, наявність усіх структурних компонентів забезпечує успішність здійснення управлінських функцій майбутнім інженером, є основним показником сформованості його управлінської культури.

Висновки. Важливим напрямком підготовки студентів до здійснення майбутньої професійної кар'єри є формування в них управлінської культури. Феномен «управлінська культура» досить різноплановий. У його складі можна виокремити такі компоненти: когнітивний (знання з теорії управління соціальними системами, про потреби людей і причини їхньої поведінки, способи мотивації працівників на певну роботу, про особливості технології прийняття управлінських рішень, про особливості роботи в команді); особистісний (управлінське мислення, управлінська свідомість, управлінська ментальність); операційний (найбільш поширені в суспільстві моделі успішної управлінської поведінки).

На підставі здійснення аналізу психолого-педагогічної та культурологічної наукової літератури з окресленої проблематики, нами зроблено висновок про необхідність створення спеціальної системи підготовки до управлінської діяльності, інтегрованої в професійну підготовку та спрямованої на: формування знань про закономірності управлінських процесів; розвиток управлінського мислення, управлінської свідомості, управлінської ментальності; засвоєння моделей успішної управлінської поведінки.

Список літератури: 1. Діуліна В.В. Соціально-педагогічні умови формування морально-етичної культури майбутнього керівника у сфері управлінської діяльності: дис... канд. пед. наук: 13.00.05 / В.В. Діуліна. – Харків, 2002. – 238 с. 2. Карамушка Л.М., Філь О.А. Формування конкурентоздатної управлінської команди (на матеріалі діяльності освітніх організацій): Монографія / Л.М. Карамушка, О.А. Філь. – К.: Фірма «ІНКОС», 2007. – 268 с. 3. Липченко Н.В. Дидактические условия формирования управленческой культуры будущего инженера: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01: общая педагогика, история педагогики и образования / Н.В. Липченко. – Самара, 2004. – 24 с. 4. Резнік С.М. Формування управлінських умінь і навичок у майбутніх інженерів у вищих технічних навчальних закладів: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / С.М. Резнік. – Харків, 2007. – 271 с. 5. Романовский А.Г. Теоретические и методические основы подготовки инженера в высшем учебном заведении к будущей управленческой деятельности: дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / А.Г. Романовский. – Харьков, 2001. – 502 с. 6. Щур С. Застосування рейтингового методу оцінки конкурентоспроможності при підборі кандидатів на керівні посади // Економіст. – 1999. – № 10. – С. 71–76.

*Древаль Ю.Д.
м. Харків, Україна*

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ

Історія як наука про минуле людства має значний соціокультурний та державотворчий потенціал. Сучасні нації використовують історію для того, щоб пришвидшити процес національної ідентифікації та сформувати почуття національної ідентичності. Належними історичними традиціями відзначається й стійка та стабільна державність, що дозволяє гово-

рити про тяглість чи непереривність державотворення. Відтак і звернення до витоків у будь-якому разі збагачує потенціал сучасного державотворення. Це підтверджує й багатомітова історія українського народу, яка налічує чимало змістовних та соціально значущих сюжетів.

Методологічні питання зв'язків минулого та сучасного розглядаються, як правило, в руслі філософії історії. Все частіше ставляться питання й про історичні аспекти мегатрендів світового розвитку, а також про охоплення «сучасністю» різних історичних епох та періодів. Проте у питанні зв'язків минулого та сучасного зустрічається чимало доволі суперечливих сторінок, а також остаточно нез'ясованих та навіть перекручених сюжетів. Основною проблемою, з урахуванням наукової спрямованості статті, слід визнати використання так званих «уроків історії» у процесі викладання навчальних дисциплін соціогуманітарного профілю. Не вщухають дискусії і щодо взаємозв'язків становлення української державності та націотворення, а також періодизації розвитку Української держави. У цьому сенсі важливе значення відводиться й концепту «державність», який також тлумачиться неоднозначно. Деякі дослідники акцентують увагу на тому, що «державність – це несталий стан територіально-політичної організації суспільства, що володіє обмеженою публічною владою...» [1, с. 4]. Згідно ж з іншим підходом, якого з часом притримується дедалі більше дослідників, державність є узагальнюючою ознакою еволюції та сучасного розвитку держав, що виникає незалежно від типології державно-владних формувань і позначається складною сукупністю соціальних функцій. У такому разі державність є складною багатофункціональною й внутрішньодиференційованою цілісністю, що характеризується низкою важливих рис, особливостей та ознак. У загальному вигляді вони складаються з ознак держави та особливостей її функціонування [2]. Відтак державність характеризує якісний рівень держави, який системно охоплює складні соціокультурні та суспільно-політичні відносини. Це повною мірою стосується й становлення та розвитку української державності.

Особливістю української історії, згідно з визначенням сучасних дослідників, є «тяглість етнічної та переривність державно-політичної традиції» [3, с. 7]. Виразно спостерігаються й основні підходи до тлумачення української історії, які концентруються в народницькій та державницькій традиціях. Вони відзначаються низкою суттєвих обставин, які неможливо трактувати якось однозначно. У руслі народницької традиції дослідницька увага концентрується на громадських рухах та етнічних чинниках суспільного розвитку. Але в такому разі недооцінюються чи взагалі залишаються за межами дослідницької уваги державницькі аспекти націотворення. Державницька ж традиція, навпаки, схильна обмежувати предмет досліджень етатистською проблематикою. Накопичення владою значного ресурсного та адміністративного потенціалу ириводить до надміру спрощеного чи навіть викривленого минулого. Саме у такому контексті стають більш зрозумілими і зауваження Г. А. Браунштейна, що «ахілесовою п'ятою держави є її власна історія» [4, с. 7]. Водночас Н. Б. Селунська розглядає зазначене питання ще ширше, вказуючи на своєрідне «підкорення» професіоналізму історика не лише державі, а й політиці [5, с. 25]. Слід також враховувати й загальну консервативність історичної науки, адже вона власне й иокликана «консервувати» в людській пам'яті сторінки минулого.

Все це свідчить про актуальність звернення до історичних сюжетів, які потребують очищення від різнобічних ідеологем та надміру політизованих підходів. Вивчення студентською молоддю історії має базуватися не на запам'ятовуванні все нових і нових фактів і дат, а на усвідомленні загальних закономірностей становлення та розвитку соціуму. Як стверджував ще в 20-ті рр. минулого століття М. Хальбвас, звернення до історії надає сучасникам почуття реальності, а історія, у свою чергу, може бути представлена «як універсальна пам'ять роду людського» [6, с. 137]. Саме на зазначеній основі формується й

історична свідомість сучасної студентської молоді, яка сприяє активізації розвитку творчих здібностей та їхній повноцінній соціалізації. «У цьому контексті, – згідно з визначенням В. Вашкевича, – історичний світ кожного студента – це те, що належить йому, але водночас містить у собі й родові, всезагальні характеристики буття» [7, с. 142].

На особливу увагу заслуговує й проблема альтернативності історичного процесу. Добре відомо, що сучасності властива множина варіантів та альтернативність соціокультурного та суспільно-політичного розвитку. Проте не були наперед заданими, всупереч доволі розповсюдженим підходам історичного детермінізму, й події минулих часів. У цьому сенсі непересічне значення має відводитися так званому «контрфактологічному підходу» до розуміння історії (за допомогою якого якраз і виявляються альтернативи історичного розвитку; наприклад, стосовно визначення шляхів європейського розвитку у разі перемоги Наполеона під Ватерлоо). Власне й сучасне прогнозування майбутнього будується не на підходах детермінізму, а на гармонійному співвідношенні соціальної та історичної динаміки (Н. Розов, наприклад, взагалі стверджує, що історична динаміка є узагальненою соціальною динамікою, щоправда, позбавленою конкретизації щодо наявних соціальних структур) [8, с. 41].

Відтак, з урахуванням зазначеного, питання актуалізації історичної спадщини має стати спільним завданням для викладачів всіх соціогуманітарних наук. Мова має йти передусім не про спрощено зрозумілі та частково заформалізовані «уроки історії», а про значний потенціал націотворення та державотворення, який зосереджується в історичній спадщині. Це також стосується й формулювання методології та визначення методів пізнання, які мають сприяти пов'язанню історичних сюжетів з складними реаліями сьогодення. Належна увага має приділятися і змісту ключових термінів, що стосуються різнобічних аспектів історичного процесу (це, зокрема, «історичне джерело», «історична спадщина», «національна пам'ять», «соціальна пам'ять» та «соціокультурна ідентичність»).

Список літератури: 1. Історія державності України: Експериментальний підручний / за заг. ред. О.М. Бандурки, О.Н. Ярмаша. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2004. – 608 с. 2. Політологічний енциклопедичний словник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Генеза, 1997. – 400 с. 3. Україна: проблеми самоорганізації: [В 2 т.]. Т. 1. Критика історичного досвіду / В. Кремень, Д. Табачник, В. Ткаченко. – К.: Промінь, 2003. – 384 с. 4. Браунштейн Г.А. Революция и государство / Г.А. Браунштейн. – СПб.: Нестор, 2004. – 312 с. 5. Селунская Н.Б. Методологическое знание и профессионализм историка / Н.Б. Селунская // Новая и новейшая история. – 2004. – № 4. – С. 24–41. 6. Хальбвакс М. Социальные рамки памяти / Морис Хальбвакс; пер. с фр. и вступит. ст. С.Н. Зенкина. – М.: Новое издательство, 2007. – 348 с. 7. Вашкевич В. Світоглядна складова історичної свідомості сучасної студентської молоді / Віктор Вашкевич // Людина і політика. – 2004. – № 5 (35). – С. 140–144. 8. Розов Н.С. Универсальная модель исторической динамики / Н.С. Розов // История и современность. – 2011. – № 1. – С. 41–63.

*Іванова М.О.
м. Харків, Україна*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОЯВУ ЛІДЕРСТВА У ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Актуальність. У сучасному суспільстві інтерес до проблематики лідерства істотно зростає. Це обумовлено тим, що проблема лідерства є ключовою для досягнення ефек-